

Suvestinė redakcija nuo 2021-02-16 iki 2021-05-24

Įsakymas paskelbtas: TAR 2020-12-01, i. k. 2020-25626

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRAS**

**ĮSAKYMAS
DĖL NACIONALINĖS JAUNIMO POLITIKOS 2021 METŲ VEIKSMŲ PLANO
PATVIRTINIMO**

2020 m. lapkričio 30 d. Nr. A1-1178
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 17 d. nutarimu Nr. 892 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“, 7.10 papunkčiu, Strateginio planavimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“, 4.3.5 papunkčiu ir įgyvendindamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimo Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ 1.6.10 papunktį:

1. T v i r t i n u Nacionalinės jaunimo politikos 2021 metų veiksmų planą (toliau – Veiksmų planas) (pridedamas).
2. R e k o m e n d u o j u savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant Veiksmų planą ir iš savo biudžetų skirti lėšų jo priemonėms įgyvendinti.

Laikinais einantis socialinės apsaugos ir darbo ministro pareigas

Linas Kukuraitis

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos socialinės
apsaugos ir darbo ministro

2020 m. lapkričio 30 d. įsakymu

Nr. A1-1178

NACIONALINĖS JAUNIMO POLITIKOS 2021 METŲ VEIKSMŲ PLANAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nacionalinės jaunimo politikos 2021 metų veiksmų planas (toliau – Veiksmų planas) numato Nacionalinės jaunimo politikos įgyvendinimo tikslus, uždavinius, priemones, kokybinius ir kiekybinius vertinimo kriterijus jaunimo srityje.

2. Veiksmų plano tikslas – nustatyti priemones, skirtas jaunimo politikos įgyvendinimui stiprinti nacionaliniu mastu, užtikrinant tarpžinybinį bendradarbiavimą tarp viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektorių, sukurti infrastruktūrą, reikalingą darniai, faktais ir žiniomis grįstai jaunimo politikai įgyvendinti.

3. Veiksmų plane vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatyme, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme, Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatyme, Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatyme, Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. A1-416 „Dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo tvarkos aprašo“, Atvirų jaunimo centrų veiklos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. A1-570 „Dėl Atvirų jaunimo centrų veiklos aprašo patvirtinimo“, apibrėžtas sąvokas.

II SKYRIUS SITUACIJOS ANALIZĖ

4. 1 problema – jaunimo poreikių neužtikrinanti socialinės apsaugos sistema:

4.1. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. Lietuvoje vidutiniškai buvo 12,8 tūkst. jaunų (15–24 metų) bedarbių – 0,5 tūkst. daugiau negu 2018 m. 2019 m. Lietuvoje dirbo 94,8 tūkst. jaunų (15–24 metų) gyventojų, arba 3,5 tūkst. mažiau nei 2018 m. 180,7 tūkst., arba 62,7 proc., jaunų (15–24 metų) gyventojų buvo ekonomiškai neaktyvūs, 91,9 proc. jų mokėsi bendrojo lavinimo ar profesinėse mokyklose, kolegijose, universitetuose.

4.2. COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) pandemija parodė, kad, paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją visoje šalyje dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo grėsmės, labiausiai dėl to kenčia viena iš pažeidžiamiausių visuomenės grupių – jaunimas. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2020 m. liepą buvo registruotas 23,5 proc. 15–24 metų jaunimo nedarbas, o 2019 m. liepą nedarbas šioje amžiaus

grupėje buvo 10,1 proc., t. y. daugiau kaip 2 kartus mažiau. Tai rodo, kad valstybės ir savivaldybių dėmesys jaunimo užimtumui yra nepakankamas, ypač paskelbus šalyje ekstremaliąją situaciją.

4.3. 2017 m. gruodžio 31 d. Socialinės paramos šeimai informacinės sistemos (SPIS) duomenimis, į socialinės rizikos šeimų apskaitą buvo įtrauktos 9 786 socialinės rizikos šeimos, kuriose augo 18 415 vaikų nuo 14 iki 18 metų. Jaunas žmogus, augantis socialinės rizikos šeimoje, integruodamasis į darbo rinką, sunkumų patiria gerokai dažniau, nes šeimoje nesulaukia palaikymo ir pagalbos. Tėvai nepakankamai rūpinasi šiuo jaunu žmogumi, taigi nesudaro palankių sąlygų jo asmenybės raidai ir socialinių įgūdžių ugdymui šeimoje, o tai lemia jauno žmogaus mokymosi sunkumus, elgesio problemas, žemą savivertę, menkus bendravimo įgūdžius, polinkį į priklausomybes.

4.4. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. gimė 27 507 kūdikiai. Daugiau kaip 47 proc. jų pagimdė moterys iki 29 metų. Remiantis tais pačiais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, galima teigti, kad vidutinis pirmą vaiką gimdančių moterų amžius nuo 2009 m. kasmet šiek tiek ilgėjo. 2009 m. moteris pirmo vaiko susilaukė vidutiniškai 26 metų, o 2019 m. – 28 metų. Dažnai jaunos šeimos patiria įvairių socialinių problemų (nedarbas, prasti ar nepakankami socialiniai įgūdžiai, mažos pajamos, prastos gyvenimo sąlygos ir kt.), todėl šeimos kūrimas tampa antraeiliu dalyku jaunimo gyvenime. Būtent todėl mažėja demografiniai rodikliai (2015 m. gimė 31 475 kūdikiai). Lietuvoje nepakanka priemonių, kurias pasitelkus būtų galima spręsti anksčiau minėtas jaunų šeimų problemas.

4.5. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje 2019 m. buvo 18,4 proc. namų ūkių, auginančių vaikus, kurie yra arti skurdo ribos. O žemiau absoliutaus skurdo ribos (kai vienam asmeniui per mėnesį tenka 251 eurai) Lietuvoje 2019 m. buvo 7,6 proc. 16–29 metų jaunimo. Jaunas žmogus, kuris patiria nepriteklį ar yra arti santykinės skurdo ribos ir kurio sunki materialinė padėtis sumažina norą patenkinti savo interesus bei poreikius, dažnai būna linkęs nusikalsti. O kai jaunam žmogui trūksta lėšų įvairiems būtiniesiems ir (ar) geidžiamiesiems daiktams įsigyti, jis stengiasi šiuos daiktus įsigyti neteisėtai.

5. 2 problema – daug jaunimo nesidomi visuomenine veikla, nedalyvauja pilietiškumą stiprinančiose visuomeninėse veiklose:

5.1. Jaunimo įsitraukimas į aktyvią laisvalaikio veiklą sudaro sąlygas formuoti jo pilietiškumo, demokratiškumo pagrindus. Tam, kad jaunimas būtų kuo labiau įtrauktas į įvairaus pobūdžio visuomenines, laisvalaikio veiklas, bendrautų ir būtų aktyvus bei pilietiškas, būtina įtraukti jį į neformalųjį švietimą. 2012 m. Jaunimo reikalų departamento užsakymu įgyvendinant projektą „Integruotos jaunimo politikos plėtra“ buvo atlikta jaunimo problematikos tyrimo (toliau – jaunimo problematikos tyrimas) rezultatų lyginamoji analizė ir nustatyta, kad dažniausiai laisvalaikio jaunimas susitinka su draugais (81,7 proc.), žiūri televiziją (67,8 proc.), o visuomeninių organizacijų veikloje dalyvauja tik 13,5 proc. jaunimo. Net 46,6 proc. jaunų žmonių teigė nedalyvaujantys ir niekada nedalyvavę savanoriškoje veikloje. Atlikus minėtą tyrimą, nustatyta, kad vis dar aktuali jaunimo neaktyvaus įsitraukimo į visuomeninį gyvenimą problema.

5.2. Pilietinės galios indekso tyrimo duomenimis, 2019 m. visos Lietuvos visuomenės pilietinės galios indeksas buvo įvertintas 39,7 balo iš 100 galimų. Vadinasi, Lietuvos visuomenės pilietinės galios indeksas padidėjo 2,7 balo, palyginti su 2016 m. (2016 m. pilietinės galios indeksas Lietuvoje buvo 37 balai iš 100 galimų). 2017 m. VŠĮ „NVO teisės institutas“ atliktos galimybių studijos duomenimis, pilietinėse veiklose nedalyvauja net trečdalis reprezentatyviosios apklausos respondentų, o 68 proc. nedalyvauja ir nepriklauso jokiai organizacijai ar sambūriui. Menkas piliečių įsitraukimas į nevyriausybinių organizacijų sektorių siejamas su savanorystės tradicijų silpnumu, neigiamu požiūriu į pilietines organizacijas, susiformavusiu sovietų okupacijos metais, menku tarpusavio pasitikėjimu, su piliečių turimų išteklių (laiko ir pinigų) stoka bei silpnais nevyriausybinių organizacijų sektoriaus gebėjimais piliečius įtraukti į savo veiklą. Tokie rodikliai rodo, kad Lietuvos visuomenė vis dar linkusi nepakankamai įsitraukti į visuomeninę veiklą, o jaunimo neįsitraukimo į pilietinę veiklą problema vis dar aktuali. Sprendžiant šią problemą, būtina skatinti jaunimą aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime ir ugdyti jo pilietiškumą.

6. 3 problema – nepakankamai išplėtotą darbo su jaunimu sistemą, neužtikrintą jaunimo užimtumo infrastruktūros plėtrą:

6.1. Įgyvendinant jaunimo politiką, ir toliau kuriami atvirieji jaunimo centrai (toliau – AJC), kurių paskirtis – vykdyti atvirąjį darbą su jaunimu, teikti socialines, pedagogines ir psichologines paslaugas, tobulinti jau teikiamų paslaugų kokybę. Atvirųjų jaunimo centrų ir atvirųjų jaunimo erdvių (toliau – AJE) tikslinė grupė yra jaunimas; ypač daug dėmesio skiriama mažiau galimybių turinčiam, mažiau motyvuotam jaunimui, kuris dėl įvairių priežasčių neturi galimybių ar nenori įsitraukti į jaunimo veiklą. 2020 m. rugsėjo duomenimis, Lietuvoje veikė 44 AJC ir 73 AJE (iš viso 117 AJC ir AJE), o 2011 m. – tik 20 AJC ir AJE. Taigi pastebima atvirojo darbo su jaunimu sistemos plėtra, bet AJC ir AJE vis tiek yra nepakankamai, pavyzdžiui, vis dar yra savivaldybių, kuriose veikia tik viena AJE. Skatinant jaunimo laisvalaikio užimtumą, reikia ir toliau plėsti esamas, kurti naujas tam palankias erdves.

6.2. Atsižvelgiant į tai, kad daugumoje savivaldybių nepakankamai pritaikyta jaunimui palanki infrastruktūra ir daliai jaunimo, ypač kaimo vietovėse gyvenančiam jaunimui, sudėtinga gauti laisvalaikio užimtumo paslaugas jų gyvenamojoje teritorijoje, būtina plėtoti ne tik atvirąjį darbą su jaunimu Lietuvos savivaldybėse, bet ir kitas darbo su jaunimu formas – mobilųjį darbą su jaunimu arba darbą su jaunimu gatvėje. 2020 m. pradžioje Lietuvoje mobilųjį darbą su jaunimu ir darbą su jaunimu gatvėje vykdė 34 17-os organizacijų darbuotojai (dirbantys bent po 0,5 etato) 16-oje savivaldybių. 2019 m. vykdant mobiliojo darbo su jaunimu ir darbo su jaunimu gatvėje veiklas, į jas įtraukta beveik 1 700 jaunų žmonių. Siekiant į jaunimo laisvalaikio veiklas įtraukti kuo daugiau jaunimo, ypač jaunimo iš atokesnių regionų, būtina plėtoti naujas darbo su jaunimu formas.

6.3. 2016 m. AJC ir AJE, gavusių finansavimą iš Jaunimo reikalų departamento, veiklose dalyvavo 6 849 jauni žmonės, o 2019 m. – gerokai daugiau (2019 m. AJC ir AJE veiklose dalyvavo 10 158 jauni žmonės). Šie skaičiai rodo, kad per trejus metus (2016–2019 m.) į AJC ir AJE pavyko pritraukti 48 proc. jaunimo. Pastebimas didesnis jaunimo įsitraukimas į užimtumą skatinančias veiklas. Į AJC ir AJE veiklas įtraukto jaunimo skaičius

rodo su jaunimu dirbančių organizacijų tobulėjimą. Tam, kad situacija ir toliau gerėtų, būtina ir toliau užtikrinti AJC ir AJE veiklų finansavimą, darbo su jaunimu formų – mobiliojo darbo su jaunimu ir darbo su jaunimu gatvėje – plėtrą. Darbo su jaunimu formų plėtrą galima būtų naudoti kaip vieną iš galimų jaunimo laisvalaikio užimtumo tobulinimo būdų.

7. 4 problema – nesudaromos palankios sąlygos įtraukti jaunimą į jaunimo organizacijų ir su jaunimu dirbančių organizacijų veiklą. ryšys tarp Lietuvos jaunimo ir užsienyje gyvenančio lietuvių kilmės jaunimo nėra tvirtas, todėl, siekiant užtikrinti glaudų ryšį tarp Lietuvos jaunimo ir užsienyje gyvenančio lietuvių kilmės jaunimo, būtina skatinti Lietuvoje ir užsienyje veikiančias jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas bendradarbiauti ir bendromis pastangomis užtikrinti tautinio identiteto, kultūros saugojimą bei puoselėjimą, sudaryti sąlygas užsienyje gyvenančiam lietuvių kilmės jaunimui aktyviau įsitraukti į Lietuvos socialinį ir kultūrinį gyvenimą, užmegzti ir plėtoti ryšius su Lietuvoje veiklą vykdančiomis jaunimo ir su jaunimu dirbančiomis organizacijomis.

8. 5 problema – nepakankamai aktyvus viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimas įgyvendinant jaunimo politiką:

8.1. Lietuvoje periodiškai neatliekami išsamūs statistiniai jaunimo padėties Lietuvoje tyrimai. Įvertinus visoje šalyje gyvenančio jaunimo poreikius, įpročius, gyvenimo būdą, galima taikyti tikslines jaunimo politikos įgyvendinimo priemones, atsižvelgiant į konkrečių savivaldybių ir (ar) regionų ypatumus. Paskutinis jaunimo problematikos tyrimas buvo atliktas 2012 m. Jaunimo reikalų departamento užsakymu įgyvendinant projektą „Integruotos jaunimo politikos plėtra“. Šiuo metu minėto tyrimo duomenys neaktualūs, juos reikia atnaujinti. Dabar atliekamas jaunimo problematikos tyrimas, kuris bus baigtas 2020 m. pabaigoje. Siekiant jaunimo problematikos tyrimus atlikti dažniau, 2010 m. Jaunimo reikalų departamento užsakymu buvo parengta koncepcija, reikalinga jaunimo problematikos tyrimams savivaldybėse atlikti, kurios tikslas – parengti jaunimo padėtį atskleidžiančių rodiklių sistemą, apimančią visas jaunimo politikos įgyvendinimo sritis. Ilgalaike jaunimo problematikos tyrimų koncepcija buvo patvirtinta Jaunimo reikalų departamento direktoriaus 2015 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 2V-78 (1.4) „Dėl Jaunimo problematikos tyrimų metodikos patvirtinimo“. Kad nurodyta rodiklių sistema ir toliau būtų plėtojama, būtina užtikrinti nuoseklią jaunimo padėties stebėseną, kurią vykdyti padeda jaunimo reikalų tyrėjų tinklas, dalyvaujantis atliekant jaunimo problematikos tyrimus. Jaunimo reikalų tyrėjų tinklas veikia, tačiau tyrėjų veikla turėtų būti aktyvesnė, dažniau turėtų būti organizuojami jaunimo reikalų tyrėjų tinklo susitikimai, nes tyrimų, kurių metu atliekama jaunimo padėties analizė, reikia vis labiau.

8.2. Jaunimo politika pagal Jaunimo politikos pagrindų įstatymą yra horizontalioji politikos sritis, apimanti daugelį sričių: pilietiškumo ugdymą, švietimą, neformalųjį švietimą, darbą ir užimtumą, apsirūpinimą būstu, laisvalaikį, kultūrą, socialinę ir sveikatos apsaugą, sveikatingumą, sportą, narkomanijos ir kitų priklausomybių prevenciją, nusikalstamumo prevenciją ir kt. Todėl ją plėtojant svarbu užtikrinti viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimą, kad valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos bendrautų ir bendradarbiautų, spręsdamos su jaunimu susijusius klausimus, juos derindamos su jaunimu ir (ar) jaunimo organizacijomis, su jaunimu dirbančiomis organizacijomis. Turi būti kuriami

tarpinstitucinio bendradarbiavimo tinklai, kuriems priklausytų ne tik AJC ir AJE, bet ir jaunimo reikalų koordinatoriai, savivaldybių administracijų švietimo skyriai, policija, probacijos tarnybos, seniūnai ir socialiniai darbuotojai, švietimo įstaigos, vietos darbdaviai ir kt. Įgyvendinant jaunimo politiką Lietuvoje, Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijoms, įstaigoms ir nevyriausybiniams organizacijoms taip pat būtina pagal kompetenciją bendradarbiauti su užsienio institucijomis, įstaigomis ir nevyriausybiniams organizacijomis, siekiant keistis gerąja praktika. 2017 m. suorganizuotas tarptautinis renginys „Kaip užkirsti kelią jaunimui įsitraukti į radikalias, ekstremistines veiklas?“, kuriame siekta ieškoti tinkamiausių būdų, padėsiančių ugdyti jaunimą pozityviai, prisidėsiančių prie saugios visuomenės kūrimo, ypač daug dėmesio skiriant prevencinėms šios srities priemonėms, jų plėtrai, radikalizmo, ekstremizmo ir propagandos daromai žalai aptarti. Renginyje buvo suformuluotos rekomendacijos, kaip jaunam žmogui apsisaugoti nuo radikalizmo ir ekstremizmo poveikio. Nors tarptautiniai renginiai vyksta, bendradarbiavimas tarp viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektorių tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmenimis vis dar nėra pakankamas, todėl būtina jį plėsti ir tobulinti.

III SKYRIUS

VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMAS IR FINANSAVIMAS

9. Veiksmų plano įgyvendinimo laikotarpis – 2021 m. sausio 1 d. – 2021 m. gruodžio 31 d.

10. Veiksmų plano tikslai ir jų įgyvendinimo priemonės numatytos Veiksmų plano 1 priede.

11. Veiksmų plano tikslų ir jų įgyvendinimo priemonių įgyvendinimą koordinuoja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Įgyvendinant Veiksmų plano įgyvendinimo priemones, dalyvauja Jaunimo reikalų departamentas, Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

12. Veiksmų plano tikslų ir jų įgyvendinimo priemonių įgyvendinimo vertinimo kriterijai ir jų reikšmės pateikti Veiksmų plano 2 priede.

13. Veiksmų plano tikslų įgyvendinimo priemonių įgyvendinimas finansuojamas Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

Priedų pakeitimai:

NJP_1 priedas (pagal pakeitimą A1-139)

Priedo pakeitimai:

Nr. [A1-139](#), 2021-02-15, paskelbta TAR 2021-02-15, i. k. 2021-02896

NJP_2 priedas (pagal pakeitimą A1-139)

Priedo pakeitimai:

Nr. [A1-139](#), 2021-02-15, paskelbta TAR 2021-02-15, i. k. 2021-02896

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Įsakymas

Nr. [A1-139](#), 2021-02-15, paskelbta TAR 2021-02-15, i. k. 2021-02896

Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. lapkričio 30 d. įsakymo Nr. A1-1178 „Dėl Nacionalinės jaunimo politikos 2021 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo